

plissima, quæ è Florilego nostro attexam, ut profusam principum in ecclesiam liberalitatem intuearis. Sic igitur ille scribit, *Dedit Offa rex potentissimus Protomartyri Albano villam suam dominicam, quæ viginti ferme millia à Verolamio distat, & Vneslaw nuncupatur, & tantundem per circuitum, sicut usque hodie scripta regis testantur, quæ in prefata basilica continentur. Quæ videlicet basilica, tanta libertate privilegiata refulget, ut ab Apostolica consuetudine, & reditu, qui Romscot dicitur, cum neque Rex, neque Archiepiscopus, vel Episcopus, Abbas vel Prior, aut quilibet in regno ab illius solutione sit immunis, ipsa quidem sola quæta est. In presbyteros autem, & laicos totius possessionis suæ Abbas vel Archidiaconus monachus sub ipso constitutus, jus pontificiale exercet: ita ut nulli Archiepiscopo, vel Episcopo, aut Legato, nisi summo Pontifici subjectionem impendat. Hoc quoque sciendum est, quod Offa rex magnificus, tempore, quo beati Petri vicario Romane urbis pontifici reditum statutum, id est, Romscot, de regno suo concessit, ipse à pontifice Romano impetravit, ut ecclesia Beati Albani Anglorum Protomartyris, eundem Romscot ab omni Hertfordensi provincia, in qua sita est ecclesia sepe dicta, fideliter colligeret, & collectum in usus proprios retineret. Vnde ut ipsa ecclesia, sicut à rege omnia jura regalia, ita habet Abbas loci illius, qui pro tempore fuerit, pontificalia ornamenta. Hadrianus etiam IIII Pontifex Romanus in vicinia natus indulgit Abbatibus hujus monasterii, ut (ex ipso Privilegio loquor) sicut Beatus Albanus Anglorum Protomartyr esse dignoscitur: ita Abbas monasterii ipsius inter Abbates Angliæ primus omni tempore dignitatis ordine habeatur. Nec quicquam quod usui vel ornamento esse poterat, omiserunt Abbates, qui stagnum amplissimum sub Verulamio ingesta terra obstruxerunt. Loco tamen Fishpole nomen etiamnum hic in platea quadam oppidi remansit. Iuxta quam cum nostra memoria anchoræ fuerint effossæ, crediderunt nonnulli, corrupto Gildæ loco inducti, Tamisim aliquando hac alveum egisse. Sed de hoc stagno, sive piscina habe quæ vetus scripsit historicus; Alficus Abbas piscinam magnam & profundam Ecclesiæ S. Albani nimis nocivam, ac vicinam, quæ Fishpole dicebatur, magno pretio comparavit. Erat autem Regum piscaria, fueruntque regii ministri & piscatores molesti cænobio, & oneri cænobitis. E qua ille aquam aliquando derivavit, & in aridam redegit.*

* Wineslow forte.

* id est, de singulis ædibus denarius.

Anchoræ effossæ.

Circa annum Christi 960.

Si quanta Romanorum numismatum copia, quot imagines ex auro & argento conflatae, quot vasa, quot columnæ marmoreæ, quot epistylia, quotque antiqui operis miracula hic eruta fuerint, ex vulgi relatione percensere velim, omnem fidem superaret oratio. Ex antiqui tamen historici fide paucula accipe, *Eadredus Abbas, regnante Eadgario, antiquas cryptas subterraneas Verolamii perscrutatus, evertit omnia, vias cum meatibus subterraneis solide per artificium arcuatis, quorum quidam subter aquam erant, quæ quondam maxima ex parte civitati fuit circumflua, diruit, & obturavit. Erant enim latibula latronum & meretricum. Fossata civitatis, & quædam speluncas, ad quas malefici tanquam ad perfugia fugerunt, explanavit. Tegulas vero integras, & lapides quos invenit aptos ad ædificia seponens, juxta ripam asseres quernos cum clavis infixis pice navali delinitos invenerunt, nec non navalia armamenta, utpote anchoras rubigine semiosas & remos abiectos. Paulo post, Eadmerus successor, operi quod Eadredus incepit, institit, fossoreque ejus*

in media urbe antiqua palatii fundamenta diruerunt, & in muri concavo tanquam in armariolo, in libros inciderunt asserebus quernis & sericis ligaminibus, quorum alter vitam Albani lingua Britannica descriptam habebat, reliqui Gentilium ritus. Cum profundiora terre aperuerint, antiquas tabulas lapideas, tegulas & columnas invenerunt, urceos item, amphoras fictili opere & tornatili compositas, vasa quoque vitrea mortuorum cinerem continentia &c. demum ex his Verolamii reliquiis novum S. Albano monasterium extruxit Eadmerus. Hæc ad antiquitatem & dignitatem, nunc etiam habe si placet, ad Verolamii laudem pro corollario Alexandri Nechami inde ante annos cccc oriundi Hexastichon,

*Vrbs insignis erat Verolamia, plus operose
Arta, natura debuit illa minus.*

*Pendragon Arthuri patris hæc obfessa laborem
Septennem sprexit cive superba suo.*

*Hic est martyrii roseo decoratus honore
Albanus, civis, inclita Roma, tuus.*

Et alibi,

*Hic locus ætatis nostræ primordia novit
Annos felices, lætitiæque dies.*

*Hic locus ingenius pueriles imbuat annos
Artibus, & nostræ laudis origo fuit.*

*Hic locus insignis, magnosque creavit alumnos,
Felix eximio Martyre, gente, situ.*

*Militat hic Christo nocteque dieque labori
Invigilans sancto religiosa cohors.*

Hodie Verolamio in agros converso *Fanum S. S. Albans. Albani* ex ejus ruinis eductum floret oppidum elegans & amplum, templumque Monasterii illius superest, magnitudine, elegantia, & vetustate suspiciendum, quod, cum monachi deturbarentur, 400 libris monetæ nostræ ab oppidanis redemptum, ne solo æquaretur, in parochialem ædem fuit conversum: pulcherrimumque habet ex ære solido Baptisterium, in quo regum Scotorum liberi sacra aqua ablui solebant. Quod è Scotici belli manubiis Richardus Leus Eques Cuniculariorum Præfectus cum hac superba inscriptione consecravit:

Baptisterium è manubiis Scoticis.

CVM LÆTHIA OPPIDVM APVD SCOTOS NON INCELEBRE, ET EDINBURGVS PRIMARIA APVDEOS CIVITAS INCENDIO CONFLAGARENT, RICHARDVS LEVSEQVES AVRATVS ME FLAMMIS EREPTVM AD ANGLOS PERDVXIT. HVIVS EGO TANTI BENEFICII MEMOR NON NISI REGVM LIBEROS LAVARE SOLITVS, NVNC MEAM OPERAM ETIAM INFIMIS ANGLORVM LIBENTER CONDIXI. LEVS VICTOR SIC VOLVIT. VALE, ANNO DOMINI M. D. XLIII. ET ANNO REGNI HENRICI OCTAVI XXXVI.

Sed ad rem. Ut hunc locum in religionis aram consecravit vetustas, sic etiam Mars in belli aram statuisse videatur. Ut enim alia taceam, cum Anglia sub familia Lancastrensi, & Eboracensi quasi exhausta vitalibus, bello domestico rueret, bis in ipso oppido inter partium Duces reciproca fortunæ varietate dimicatum fuit. Primum Richardus Dux Eboracensis gravi clade Lancastrensis

1456.